

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Vendula Mankovecká

Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946

Seminární práce

Olomouc 2010

Obsah

1	Úvod	3
2	Postavení Němců v ČSR	4
3	Pracovní tábor Vrahovice	7
3.1	Proces vzniku tábora	7
3.2	Životní podmínky v táboře.....	10
3.3	Pracovní nasazení příslušníků tábora	13
3.4	Odsun a likvidace tábora	15
4	Závěr	18
5	Bibliografie.....	19
6	Přílohy.....	20

1 Úvod

Soužití Němců a Čechů na našem území lze datovat přibližně od středověké kolonizace, tedy zhruba od 13. století. Můžeme tedy mluvit o 7 stoletích, kdy naše národy žily vedle sebe a navzájem se ovlivňovaly, přejímaly kulturu, jazyk a mnoho dalšího. Celé toto soužití bylo ukončeno nuceným odsunem Němců v roce 1946. Není v možnostech této práce popsat vše, co událostem novodobých dějin předcházelo. Museli bychom se věnovat průběhu dějin od 7. až do 20. století. Chtěla bych se zaměřit na jeden z mnoha táborů v České republice, kde byli internováni Němci před jejich odsunem. Jedná se o pracovní středisko Vrahovice, spadající pod národní výbor Prostějov. Nemůžeme se ovšem věnovat výše zmíněnému tématu, pokud alespoň stručně nenastíním problematiku vztahů Němců a Čechů na území ČSR. K textu jsem přistoupila kompilativně.

Téma odsunu Němců bylo již mnohokrát zpracováno a prodiskutováno, tudíž vyhledat odbornou literaturu není problematické. Co se pracovního tábora týče, v okresním státním archivu Prostějov lze prostudovat obsáhlý archivní fond týkající se tábora ve Vrahovicích. Obsahuje směrnice Ministerstva vnitra o provozu tábora, hlášení stavu, evidenci internovaných, inventář tábora a mnoho dalších informací. V okresním archivu Prostějov je možné prostudovat i zápisy ze schůzí místního národního výboru z roku 1945 a 1946. Jsou zde zápisy z jednání o vzniku tábora, jeho fungování a likvidaci s přesným datem, kdy byla daná problematika na schůzi řešena. Využila jsem také knihy napsané Tomášem Staňkem, odborníkem na problematiku odsunu Němců. Kniha *Tábory v českých zemích 1945 – 1948* se podrobně věnuje táborům na celém Československém území. Informuje čtenáře o životních podmínkách v táborech, o množství internovaných Němců a samozřejmě i o odsunu z táborů. Dále pak kniha *Odsun Němců z Československa 1945 – 1947*. V této knize pojednává již jen o odsunu Němců z našeho území. Věnuje se jeho přípravě, Košickému vládnímu programu a postavení německých obyvatel v ČSR. Poslední knihou Tomáše Staňka jsou *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*. Jedná se, jak sám autor říká, o studijní materiál, kde ve zkrácené formě přibližuje čtenáři dobu od konce první světové války až po ukončení nuceného vysídlení. Přibližuje nám politickou situaci, důvody, které k vysídlení vedly. Základním dokumentem jsou samozřejmě Dekrety prezidenta republiky. Jako poslední knihu jsem využila dílo kolektivu autorů *Rozumět dějinám, Vývoj česko – německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*. Kniha vyšla na popud Ministerstva kultury a má za úkol přiblížit čtenáři soužití Němců a Čechů na našem území v průběhu 100 let.

2 Postavení Němců v ČSR

Po vzniku Československé republiky 28. října 1918 byl z hlediska národnostního složení parlament tvořen jen Čechy a z menší části Slováky. Němečtí, ani Maďarští představitelé se na tvorbě státního aparátu nepodíleli. Jednání mezi národním výborem a představiteli německých politických stran ztroskotala díky jejich odporu k československé státnosti.¹ Po konci první světové války se rakouští a němečtí Němci naklonili k Velkoněmeckému sjednocení. Šlo o spojení všech Němců do jednoho státu, čemuž státy Dohody zabránily. Každopádně tuto myšlenku nadále zastávaly některé německé politické strany v ČSR.² Na přelomu října a listopadu vyhlásili českoslovenští Němci 4 německé provincie, z nichž 2 nesousedící s Rakouskem si vytvořily své zemské vlády. Byla to Deutschböhmen s centrem v Liberci, Sudetenland s centrem v Opavě, Deutsch-Südmähren se správním centrem ve Znojmě a Böhmerwaldgau se sídlem v Prachaticích. Tyto provincie se měly stát součástí německého Rakouska. Rakouský parlament dne 12. listopadu 1918 rozhodl, že se stanou součástí Velkého Německa, mírová smlouva ale zakázala spojení Rakouska a Německa, čímž celá vize Velkého Německa zanikla.³ Návrh vzniku federativního státu také neměl úspěch, nikdo, ani rakouští Němci ho nechtěli. A tak Němci a další menšiny na území ČSR získali tzv. menšinový statut. Garance menšinových práv byla zakotvena v ústavní listině z 29.2.1920.⁴ Ústavní listina ČSR byla vypracována a schválena bez německé účasti, což mělo velký vliv na vývoj soužití Čechů a Němců na území ČSR.⁵

Na začátku 20.let žilo v ČSR 3 123 566 Němců s československým občanstvím, což znamenalo 23,3% obyvatelstva. Dále zde pobývalo téměř 95 000 říšských Němců a Rakušanů. Nejvíce německých starousedlíků pobývalo v pohraničí, více než 2,9 milionu. Rozložení německého obyvatelstva bylo nerovnoměrné, jejich počet kolísal region od regionu.⁶

Oproti menšinám v jiných evropských státech, měli českoslovenští Němci zastoupení ve vládě, úplný školský systém včetně vysokých škol a v okresech s více než dvacetiprocentní

¹ PAVLÍČEK, Václav. Ustavení a prosazení orgánů státní moci. In BENEŠ, Zdeněk. JANČÍK, Drahomír. KUKLÍK, Jan ml.. KUBŮ, Eduard. KURAL, Václav. KVAČEK, Robert. PAVLÍČEK, Václav. PEŠEK, Jiří. PETRÁŠ, René. RADVANSKÝ, Zdeněk. SUCHÁNEK, Radovan. *Rozumět dějinám: Vývoj česko- německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*. Pardubice: Gallery, 2002, s. 52 – 53.

² BENEŠ, Zdeněk. KURAL, Václav. Světová válka a vznik ČSR. In BENEŠ, Zdeněk..., s. 49

³ BENEŠ, Zdeněk. KURAL, Václav. Německý negativismus. In BENEŠ, Zdeněk..., s. 76

⁴ STANĚK, Tomáš. *Předpoklad průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*. Ostrava: Amosium servis, 1992, s. 7

⁵ Tamtéž, s. 8 - 9

⁶ Tamtéž, s. 9

převahou německého obyvatelstva mohli komunikovat na úřadech svou mateřštinou. Přesto byli znevýhodňováni hlavně z jazykového důvodu. Na úřadech upřednostňovali při žádostech o zaměstnání česky mluvící osoby, ve státních školách se mluvilo převážně česky, stejně tak na veřejných úřadech. Státní řečí byl totiž jazyk československý, čímž se myslela čeština a slovenština.⁷ Němci podali do konce 20.let přes 20 peticí s uvedenými případy porušování menšinových práv.⁸

V souvislosti s postavením Němců v ČSR můžeme zmínit i správní reformu. Reforma s netýkala mnoha otázek, ale podstatné bylo zavedení krajů, které se podle slovenského vzoru nazývaly župy. Zavedení těchto žup znamenalo vznik krajů s německou většinou, kde by bylo těžší prosazovat ústřední českou vládu. Názory na tuto reformu se různily. Národní demokraté v čele s Karlem Kramářem vyjadřovali svůj nesouhlas, zdůrazňovali možnost útlaku českého obyvatelstva Němci. T.G Masaryk zastával opačný názor. Předpokládal, že pokud dají Němcům možnost spravovat své záležitosti v župách, přispěje to k přilnutí Němců k republice.

Župní zákon byl přijat 29.února 1920. S jeho provedením se však nespěchalo, fakticky bylo župní zřízení zavedeno až v roce 1923 a to pouze na Slovensku.⁹

Německé politické strany vstoupily do československé vlády roku 1926. Politické strany zastávající separatistické názory, tudíž zejména Německá sociální strana a Německá nacionálně socialistická dělnická strana, neměli ve 20. letech širokou voličskou základnu, byly ale velmi aktivní. Vyvíjely snahu ovlivňovat česko- německou zahraniční politiku.¹⁰

Když na přelomu 20 a 30.let 20.století vypukla velká hospodářská krize, postila hlavně pohraničí díky průmyslu zde soustředěnému – textil, sklářství, domácí výroba, apod. Nezaměstnanost byla v pohraničí větší než ve vnitrozemí, nespokojenost mezi Němci tímto rostla. Světová hospodářská krize měla odlišný časový průběh v Německu a ČSR. V Československu probíhala krize pomaleji. Ve chvíli, kdy u nás vrcholila, v Německu byl patrný ekonomický vzestup. Českoslovenští Němci tak viděli v Hitlerově Německu vzor, jak krizi překonat. Za ekonomickým vzestupem však stálo obrovské přímé i nepřímé zbrojení Hitlerovského Německa.¹¹

Vzrůstající napětí mezi ČSR a Německem můžeme spatřovat také v přátelských vztazích mezi ČSR a Francií. Německo se bálo, že by v případném německo - francouzského

⁷ BENEŠ, Zdeněk. Národnostní politika ČSR. In BENEŠ, Zdeněk...,s. 65

⁸ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady...*,s. 13.

⁹ PETRÁŠ, René. Správní reformy za první republiky a Němci. In BENEŠ, Zdeněk...,s. 71 – 72.

¹⁰ BENEŠ, Zdeněk. KURAL, Václav. Od negativismu k aktivismu. In BENEŠ, Zdeněk...,s. 79.

¹¹ KUBŮ, Eduard. Hospodářské aspekty reality ČSR. In Beneš, Zdeněk...,s. 86 – 87.

střetnutí stálo Československo na straně Francouzů. Z toho důvodu Německo už v roce 1935 uvažovalo o preventivním útoku na ČSR a vypracovalo případovou studii Schulung. Dalším důvodem byl též fakt, že mnoho německých emigrantů nesouhlasících a nacismem získalo v Československu politický azyl. Dále bylo Němci Československo chápáno jako území patřící k Velkoněmecké říši. Slovanské obyvatelstvo mělo být vysídleno a celé území germanizováno. Další fakt zhoršující vztahy mezi Německem a ČSR bylo zrušení DNSAP v říjnu 1933. Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei byla sesterskou organizací Hitlerovy NSDAP v Německu. Díky vzniku DNSAP již v roce 1904 byla zakladatelkou celého německého nacionálně socialistického hnutí.¹²

Všechny tyto faktory měly vliv na sílící podporu Němců DNSAP, která začala stále agresivněji prosazovat zvýšení samosprávy Sudet. DNSAP byla v r. 1933 rozpuštěna československými úřady. Nic ovšem nebránilo utvoření nové politické strany, Sudetoněmecké strany, v čele s K. Henleinem. Ve volbách v roce 1935 získala 1, 2 mil. hlasů, což znamenalo 44 poslaneckých mandátů a 23 senátorských křesel.¹³ Tím se Sdp stala nejsilnější politickou stranou ve státě. Všechny požadavky a návrhy o autonomii česká vláda odmítala. Koncem roku 1937 se politika Sdp plně přizpůsobila plánu A. Hitlera (od roku 1935 byla také přímo financovaná Německem¹⁴) a místo autonomie začala usilovat o zničení státu a připojení k Německu. V obecních volbách v květnu až červnu 1938 v pohraničí získala 90% německých voličů. V dubnu 1938 se v Karlových Varech uskutečnil sjezd Sudetoněmecké strany, kde bylo formulováno osm karlovarských požadavků. Sdp ovšem nepřikládala programu valný význam, neočekávala jeho schválení. Šlo jen o stupňování nátlaku na československou vládu. Karlovarský program se stal prvním ze „čtyř plánů“, kterým se měly řešit česko – německé problémy. Posledním z nich byly prezidentem Benešem přijaty většiny karlovarské požadavky. V Berlíně bylo ovšem rozhodnuto o nepřijetí. Situace v republice se vyostřovala, docházelo k nepokojům, které zesílily po Hitlerově projevu v Norimberku na sjezdu NSDAP 12. Zář 1938.¹⁵ Vše vedlo k Mnichovské dohodě 29.9.1938, kdy ČSR přistoupila na postoupení území Německu.

¹² KVAČEK, Robert. Evropa a ČSR ve třicátých letech. In BENEŠ, Zdeněk..., s. 94

¹³ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady...*, s. 16

¹⁴ BENEŠ, Zdeněk. KURAL, Václav. Od negativismu k nacionalismu 1933 – 1939. In BENEŠ, Zdeněk...s. 88

¹⁵ KURAL, Václav. Cesta k „Mnichovu“. In BENEŠ, Zdeněk...s. 102 - 107

3 Pracovní tábor Vrahovice

3.1 Proces vzniku tábora

Na začátek si položíme otázku, proč vlastně tyto tábory vznikaly. Důvodů bylo hned několik. Bylo třeba zajistit pobyt a pracovní nasazení válečných zajatců, soustředit početné skupiny uprchlíků, zavlčených osob, repatriantů a reemigrantů. Dále dočasné zadržení Němců před jejich nuceným vysídlením za hranice a v neposlední řadě museli být trestně stíhaní lidé internovaní mimo věznice z důvodu jejich nedostatečné kapacity.¹⁶

Podle směrnice ministerstva vnitra ze dne 17. listopadu 1945 se tábory dělily na tábory internační (v nichž byly soustředěny osoby podezřelé a vyšetřované z kolaborantství a zrádcovství podle dekretu č.16/1945 Sb.), pracovní (do nichž byly přiděleny osoby podléhající pracovní povinnosti podle dekretu č. 71/ 1945 Sb.) a tábory sběrné (v nichž se nacházeli Němci evakuovaní ze svých bydlišť, osoby německé národnosti, které neměly československé občanství a přicházely v úvahu pro odsun).¹⁷

Po květu 1945 vzniklo podle dostupných zpráv na území českých zemí kolem 500 menších či větších táborů. Z toho 300 v Čechách a 200 na Moravě a ve Slezsku. Těchto objektů časem ubývalo, takže je možné se setkat i s nižšími čísly, 200 – 220 v Čechách a 120 – 170 na Moravě a ve Slezsku.¹⁸ V Moravskoslezské zemi byly od druhé poloviny srpna do začátku září 1945 získány informace o více než 49 500 zajištěných osobách.¹⁹ V táboře Vrahovice bylo v druhé polovině srpna 1945 sřeženo 674 osob.²⁰ Stav mezi 600 až 700 internovanými trval po celý zbytek roku 1945. V první polovině roku 1946 stav klesl na 400 až 300 internovaných. Mnoho Čechů držených v táboře z důvodu podezření ze spolupráce s nacistickým Německem bylo propuštěno a někteří Němci byli přemístěni do jiných táborů.

Pracovní tábory byly zřizovány národními výbory (dále jen NV). Tábor v Prostějově, městské části Vrahovice, nebyl výjimkou. O vzniku tábora NV poprvé jednal na schůzi dne 23. května 1945. „ Z podnětu III zástupce předsedy Josefa Knolla a člena NV Josefa Boudy

¹⁶ STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945 – 1948*. Ostrava: Tilia, 1996, s. 27

¹⁷ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv v Prostějově, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*. NAD 378, karton 1, inv.č. 2.

¹⁸ STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945 – 1948*. Ostrava: Tilia, 1996, s. 28

¹⁹ STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945 – 1948*. Ostrava: Tilia, 1996, s. 56

²⁰ Tamtéž, s.58.

bude uvažováno o zřízení koncentračního tábora poblíž Prostějova a usneseno jmenované pověřiti, aby pro tento úděl našli vhodný objekt.“²¹

Jako vhodný objekt byly vybrány budovy závodu n.p. Agrostroj ve Vrahovicích. Prostory budoucího tábora bylo třeba k těmto účelům upravit. Byly ohrazeny nejméně 2,5 m vysokým plotem z hustě propleteného ostnatého drátu, nejméně ve vzdálenosti 15 m od budov. Do dvou protilehlých rohů vzniklého obdélníku byly postaveny 2 hlídací věže s košem (hlídacím prostorem) nejméně 3 metry nad zemí a s dostatečným rozhledem, aby byl celý prostor tábora ovládán kulometem. K přestěhování zajištěných osob mělo dojít ihned po oplocení tábora. Další potřebné úpravy byly provedeny pod dohledem městského stavebního úřadu přímo vězni. Vše mělo být provedeno do 2. června 1945 aby téhož dne mohli být Němci do tábora přestěhováni.²² Přestěhování do objektů se ovšem zdrželo až na 11. červen, kdy bylo předsedou NV Janem Trávníčkem schůzi NV oznámeno, že je tábor hotov a čeká se jen na dodání čisticích prostředků, příruční lékárny a zapojení telefonní sítě. Vedoucím tábora byl dočasně zvolen člen NV Josef Bouda, který svou funkcí ručil za pořádek v táboře a dohlížel na jeho zprávu. Dále byla dne 11.června 1945 NV zřízena správní komise, jejíž členové byli referent bezpečnostního oboru Josef Winkler a zástupci politických stran.²³ Tato komise měla za úkol zkoumat všechny otázky německých příslušníků a podávat návrhy na jejich propuštění z vazby. Vedení tábora převzal po dočasném veliteli Josefu Boudovi strážmistr SNB Josef Vítek, od září 1945 štržm. Kluska. Od 1. srpna 1945 převzal správu nad tábořem Okresní národní výbor v Prostějově.²⁴

Dále bylo třeba zajistit dozor, který na Němce v táboře dohlížel. Z žádostí o práci vybíral vhodné osoby velitel tábora, definitivní rozhodnutí leželo na NV. Podle zápisu ze schůze ze dne 19. června, kdy NV souhlasil s návrhem předsedy Jana Trávníčka o dodání partyzánů ke strážní službě v koncentračním táboře, lze usoudit, že o místo dozorcího z řad dobrovolníků zpočátku nebyl velký zájem. V druhé polovině srpna 1945 však patřil tábor ve Vrahovicích s 52 dozorcí k táborům s nejpočetnějším strážním oddílem na Moravě.²⁵ Ze zápisu ze dne 29. června 1945 lze vyčíst i výšku platu dozorců. Ženy dostávaly 1 200 Kčs, svobodní muži též 1 200 Kčs, ženatí 1 300 Kčs. Ženy i muži dostávali také příplatek 150 Kčs

²¹ ZA Opava, SOkA Prostějov, *Místní národní výbor v Prostějově, zápisy schůzí 1945*. Zápis ze dne 23. května 1945, č. 34.

²² Tamtéž, zápis ze dne 30. května 1945, č. 1.

²³ Tamtéž, zápis z 11. června 1945

²⁴ ŠTARHA, Ivan. *Inventář: Pracovní středisko Vrahovice*. č. 278, NAF č. 378, ZA Opava, SOkA Prostějov.

²⁵ STANĚK, Tomáš. *Tábory...*,s. 58.

na každé dítě.²⁶ Později, oběžníkem Zemského národního výboru v Brně ze dne 17. ledna 1946 byly podmínky pro přijetí na místo dozorce v táborech blíže specifikovány a upraveny. Přijati mohli být jen zachovalí, národnostně a státně spolehlivý českoslovenští státní příslušníci věku od 20 do 30 let, kteří absolvovali vojenskou službu a mohou nosit zbraň. Ti dozorcí, kteří byli doposud vybráni a zaměstnání byli přezkoušeni.²⁷ Stejným oběžníkem bylo nařízeno, aby všechny osoby německé národnosti nosily žlutou pásku na rukávě s vyznačeným evidenčním číslem.

Zpočátku tábor užíval název koncentrační, který byl později přejmenován na internační a 10. března 1946 byl definitivně přejmenován na Pracovní středisko Vrahovice. Tábor byl určen společně pro muže a ženy. Mládež do 16 let a lidé starší 60 let byli umístěni do odloučeného tábora vzniklého za tímto účelem v domě Sv. Anny. NV Prostějov dal dne 23. ledna 1946 svolení, aby německé děti, těhotné a kojící ženy a přestárlé osoby byly umístěny v ústavech Charity. Přestárlé osoby, na které se nevztahoval dekret č. 16/1945 byli propuštěny na revers za příbuznými.²⁸ Muži a ženy byli ubytováni odděleně, společně mohli být jen příslušníci jedné rodiny. Službu dozorcí v ženské části tábora, který měl být od zbytku tábora „vhodně“ oddělen, tudíž plotem a ostnatým drátem, mohli konat jen ženy.²⁹ Oddělení byli také Němci od Čechů a Češi měli být drženi v „příznivém prostředí“, protože se předpokládalo, že po prošetření lidovým soudem bude mnoho z nich propuštěno.³⁰

Ještě před vznikem tábora byli Němci „sestěhováni“ po více rodinách do vícepokojových bytů. Ze zápisu schůze NV ze dne 23. května vyplívá, že na každého Němce připadalo 100 Kčs týdně a museli z něj hradit i nájem. Z toho důvodu byly i dvě a více německých rodin bytovým odborem seskupovány do jednoho bytu tak, aby na jeden pokoj připadaly čtyři osoby.³¹ Šlo o dočasné řešení před jejich přemístěním do tábora.

V táboře byli internováni Němci a Češi obvinění ze spolupráce s nacistickým Německem. Dne 4. srpna 1945 byli do tábora na žádost okresního soudu přemístěni všichni političtí vězni. Souhrnně můžeme říct, že zde byly internovány osoby státně nespolehlivé.³²

²⁶ ZA Opava, SOKA v Prostějově, *Místní národní výbor...*, zápis z 28. června.

²⁷ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*. NAD 378, Karton 1, inv. č. 2, Zemský národní výbor v Brně, č. j. 3488-II/6a-1946 ze dne 17. listopadu 1946.

²⁸ Tamtéž, karton 1, inv. č. 3, Okresní národní výbor v Prostějově, č. j. 2003 – III. Ze dne 23. 1. 1946.

²⁹ Tamtéž, karton 1, inv. č. 2, Zemský národní výbor v Brně, č. j. 3488-II/6a-1946 ze dne 17. listopadu 1946.

³⁰ Tamtéž, karton 1, inv. č. 2, Velitelství sběrných a kárných táborů v zemi Moravskoslezské, č. j. 453 / 45, 11 září 1945.

³¹ STANĚK, Tomáš. *Tábory...* s. 29

³² Viz příloha č. 1, Dekret prezidenta č. 5/1945 Sb. § 4, § 6.

3.2 Životní podmínky v táboře

Po příchodu do tábora mělo dojít k hygienické očiště a ostříhaní vlasů. Veškeré peníze a cennosti Němců koncentrovaných do tábora byly evidovány a uloženy do úschovy městského úřadu důchodenského. Ponechat si směli jen hřeben, kartáček na zuby a kapesník. Oděv se měl desinfikovat. Ložní prádlo zařizovalo vedení tábora, jedenkrát týdně mohli příbuzní či známí internovaným donést osobní prádlo k výměně.³³ Přesný denní režim Vrahovického tábora nebyl nikde zmíněn, ale dá se předpokládat, že byl stejný, či podobný režimům v ostatních táborech. Denní program byl určen následovně: budíček v létě ve 4 hodiny, v zimě v 5 hodin, v neděli nebo o svátcích o hodinu později; apel a rozdělení práce; výkon pracovní povinnosti (10 – 14 hodin, půlhodinová, někdy hodinová polední přestávka); návrat do tábora; večeře; nástup; hygiena a večerka ve 20 hod.³⁴ V neděli bylo povoleno účastnit se církevních obřadů. Mohly to být ovšem jen obřady tiché, bez jakýchkoliv promluv, zejména tedy tiché pohřby, udělování svátostí apod.³⁵ Osoby, které v táboře zemřely, byly pochovávány na obecním hřbitově ve Vrahovicích na účet tábora.³⁶

Každý tábor měl organizovanou zdravotní službu skládající se ze tří částí. Lékaře (ve Vrahovicích doktor Himmel), pomocný personál určený k výkonu pomocné zdravotní služby v jednotlivých částech střediska a na ošetřovně. Dále pomocný personál pro zvláštní úkoly: periodické prohlídky vši 2 krát týdně a odvšivování, udržování čistoty a provádění desinfekce na toaletách. V případě epidemie se určoval zvláštní, očkovaný nebo přirozeně imunní personál pro ošetřovatelskou službu. Všichni zdravotníci i lékař podléhali okresnímu lékaři, který své instrukce a příkazy udílel prostřednictvím správy střediska. Ta byla povinna veškeré příkazy bezpodmínečně provést.³⁷ Internovaní byli povinni hlásit onemocnění vždy ráno při budíčku, jen ve výjimečně závažných případech v jiné denní době.³⁸ Němci mohli být v závažných případech převezeni z tábora do nemocnice, ale jen tehdy, pokud šlo o vážné ohrožení života.³⁹

Národním výborem bylo povoleno, aby byla do tábora internovaným jednou měsíčně zasílána pošta či balíčky s potravinami na přilepšenou. Balíčky byly před předání adresátovi

³³ STANĚK, Tomáš. *Tábory...*s. 31

³⁴ Tamtéž, s. 31

³⁵ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*, č. NAD 378, č.j. 19374-III.

³⁶ ZA Opava, SOKA v Prostějově, *Místní národní výbor...*, zápis z 14. června 1945, č. 53

³⁷ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*. č. NAD 378, Směrnice pro zdravotní službu ve sběrných střediscích/táborech/.

³⁸ Tamtéž, Domácí řád pro internační tábory.

³⁹ Tamtéž, Zpráva veřejné nemocnice v Prostějově ze dne 21. 7. 1945

kontrolovány a veškerá korespondence byla přísně evidována. V případě, že byl obsah shledán „závadným“, byla korespondence zničena. Dopisování internovaných Němců s příbuznými mimo tábor bylo povoleno jen se souhlasem velitele tábora a jen těm příslušníkům, jejichž chování bylo bezproblémové. Příslušníci tábora měli příbuzným psát jednou měsíčně a to pouze v češtině. Lístek musel být psán čitelně a obsahovat maximálně dvacet řádků. Před odesláním z tábora docházelo k cenzuře, dopisy závadného obsahu, nečitelné, či psány značkami byly zničeny.⁴⁰ K zpřísnění došlo výnosem Ministerstva vnitra ze dne 18.6.1946 týkající se obchodní korespondence.⁴¹ Majitelům zkonfiskovaných nebo znárodněných podniků byla do středisek doručována obchodní, často zahraniční korespondence. Ministerstvo vnitra se obávalo, že se může jednat o cenné pohledávky po českém zboží, nebo výhodné nabídky, které Němci nepředali velitelům tábora a zničili. Proto se od výše zmíněného data měla všechna obchodní korespondence doručovat nikoli bývalým majitelům v táborech, ale přímo obchodním správcům, nebo vedoucím národních podniků.⁴²

Návštěvy přímo v táboře byly zakázány. Do tábora měli přístup jen předseda nebo bezpečnostní referent zemského, okresního nebo místního národního výboru, který je pověřen dozorem nad táborem, nebo jiný člen kontrolních orgánů národních výborů, vybavený plnou mocí a razítkem NV a podpisy bezpečnostního referenta. Pokud by se někdo z velitelů, či jeho zástupců provinil proti zákazu ministerstva, byl postaven před soud pro zneužití pravomoci.⁴³ Diplomáté, žurnalisté, zástupci misí, Mezinárodního červeného kříže atd. mohli tábor navštívit jen na výslovné povolení ministerstva vnitra.⁴⁴

V táborech bylo zakázáno srocování, postávání ve větších hloučcích, hromadné či individuální návštěvy cizích baráků bez ohlášení důvodu návštěvy veliteli místnosti. Neuposlechnutí mohlo být potlačeno použitím zbraní. Také bylo zakázáno požívat alkohol, kouřit, mít u sebe zapalovač či sirky anebo prodávat či vyměňovat vlastní věci. Využití volného času bylo upraveno velitelem tábora.⁴⁵

Při nedodržování pravidel stanovených v domácím řádu mohl velitel tábora udělit různé tresty. Důtku, odnětí výhod jako dopisování a přijímání korespondence, odnětí teplé stravy až po tři dny za sebou, odnětí slavníku, příkázání zvláštních prací (celková pracovní doba ale nesměla překročit 14 hodin) nebo vězení po dobu nejvýše 14 dnů. Jiné tresty než

⁴⁰ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*, č. NAD 378, Domácí řád pro internační tábory.

⁴¹ Výnos ministerstva vnitra č. 1620-25/5-46-51-Vb /3.

⁴² ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*, č. NAD 378.

⁴³ Tamtéž, karton 1, inv.č. 1, Výnos ministerstva vnitra č. Z/I – 23684/1945-0

⁴⁴ Tamtéž, karton 1, inv.č. 2., Zpráva Zemského národního výboru Brno, č.j. 798 / 1946.

⁴⁵ Tamtéž, Domácí řád pro internační tábory.

výše zmíněné nebyly přípustné. Trest musel být vždy konzultován s lékařem. Je pravdou, že tyto pravidla nebyla dodržována. Ve strážní službě táborů často působili bývalí vězni nacistického režimu, lidé s násilnickými sklony či lidé morálně zvrhlí. Případů fyzického týrání, ponižování, zneužívání žen bylo zaznamenáno mnoho.⁴⁶

Velitel tábora měl povinnost minimálně třikrát denně – ráno, v poledne a večer – zkontrolovat, zda se všichni internovaní nachází v táboře. V případě práce mimo tábor měli tuto povinnost strážníci, kteří internované při práci hlídali. V případě útěku musela část hlídky prchajícího okamžitě sledovat. Současně musel velitel tábora uvědomit místní stanici SNB s žádostí o spolupráci a musel též informovat zemské velitelství.⁴⁷

Oběžníkem z 11. Zářím 1945 byly propuštěny z táborů všechny děti do 14 let bez ohledu na národnost, příslušnost nebo původ. Rodiče mohli podat žádost, aby dítě zůstalo s nimi. Mladiství od 14 do 16 let byli propuštěni v případě, že se neprovinili a pokud nebyli maďarské nebo německé národnosti. Pokud dítě či mladiství neměl mimo tábor nikoho, kdo by se o ně postaral, byli předáni nejbližší úřadovně Okresní péče o mládež. Tyto úřady byly povinny dítě umístit do ústavu. Nedospělé děti německé či maďarské národnosti, jejichž rodiče či pěstouni byli neznámí, museli být předáni Červenému kříži.⁴⁸

⁴⁶ STANĚK, Tomáš. *Tábory...*s.76 – 87.

⁴⁷ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*.č. NAD 378, karton 1, inv.č. 2, Zpráva Zemského velitelství Brno, č.j. I 260022/1946, 12.duben 1946.

⁴⁸ Tamtéž, karton 1, inv.č.2, Velitelství sběrných a kárných táborů v zemi Moravskoslezské. Č.j. 452/1945 ze dne 11. Zářím 1945

3.3 Pracovní nasazení příslušníků tábora

Po válce bylo nezbytné obnovit hospodářství, odsun Němců znamenal ztrátu mnoha pracovních sil a z toho důvodu byli až do odsunu využiti k práci v co největším rozsahu.⁴⁹ Dle dekretu ze dne 19. září 1945 podléhali pracovní povinnosti muži od 15 let do dokonaného 60. roku věku a ženy od dokonaného 15. do dokonaného 50. roku věku. Vyňaty z pracovní povinnosti byly osoby duševně nebo tělesně neschopné a ženy těhotné, kojící nebo starající se o dítě do šesti let. Práceschopnost v táborech určoval lékař. Osazenstvo tábora se dělilo na pracovní skupiny mimo tábor a vně tábora, záleželo na schopnostech, zručnosti a předpokladech.. Za píli a horlivost se odměňovalo veřejnou pochvalou, různými výhodami jako častější dopisování nebo ustanovení za vedoucího baráku/budovy, světnice nebo pracovní skupiny.⁵⁰

Příslušníci tábora byli využíváni k zajištění sklizně, veřejné a veřejně prospěšné práci (odstraňování škod způsobených válkou, opravy veřejných komunikací, dokonce i dobývání uhlí a rud). Pokud nebylo možné vykonávat výše zmíněné práce, byli internováni dání k dispozici soukromým podnikatelům na pozemní práce všeho druhu, těžké polní a lesní práce. Za organizaci práce, bezpečnost, provedení a včasné dokončení ručil podnikatel. Denní pracovní doba měla činit nejméně 8 hodin.⁵¹

Bylo zakázáno využívat kvalifikované německé odborníky k hrubé nekvalifikované práci. Pokud nebylo možno odborníky využít vhodným způsobem, měl o nich a jejich schopnostech vedoucí tábora informovat Městský úřad v Prostějově, který by si vyžádal pokyny od Ministerstva průmyslu.⁵²

Podnikatel měl platit za odpracovanou dobu podle platných mzdových sazeb snížených o 20%. Částka byla předána vedení tábora, která z ní uhradila náklady na ubytování, stravu a střežení. Pokud se plat nevyčerpal, bylo příslušníkům internačního tábora vyplaceno 2 Kč, pracovního tábora 10 Kč.⁵³ Za tuto částku si mohli v prodejně tábora kupovat různé základní zboží jako zubní pastu, tužky, či korespondenční lístky. Zbytek odměn byl internovanému v hotovosti vydán při odchodu z tábora

⁴⁹ STANĚK, Tomáš. *Tábory ...* s. 59

⁵⁰ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko ...*, Domácí řád pro internační tábory.

⁵¹ Zde se zdroje rozcházejí. ZA Opava, SoKA Pv, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*. Domácí řád pro internační tábory uvádí 8 – 10 hodin, STANĚK, Tomáš. *Tábory...* uvádí 10 – 14 hod, s. 31,

⁵² ZA Opava, SoKA Prostějov, *fond Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*.č. NAD 378, č.j. 12267-III, 6.5.1946

⁵³ Tamtéž, karton 1, inv.č.1, Směrnice MV č.j.II-1620-3/11-45-V/4 ze dne 2.listopadu 1945.

V případě, že by pracující porušili kázeňská pravidla při práci, následovaly tresty jako důtka, pokuta od 20 do 100 Kčs (byla by strhuta z platu) nebo přikázání prací navíc.⁵⁴ Směrnice Ministerstva vnitra ze dne 28.7.1945 stanovily, že před přidělením osoby k práci, musí být uzavřena pracovní smlouva mezi zaměstnavatelem a vedoucím tábora, který zastupoval stát. Nejde tedy o smlouvu v souladu s dnešním zákoníkem práce. Pracovní smlouva je dvoustranný právní úkon. Zde se jedná o dohodu podnikatele s bezpečnostní složkou státní moci (velitelem tábora) o využití pracovní síly osob nuceně pobývajících ve sběrných táborech, přitom „zaměstnanec“ musí tuto dohodu stran akceptovat. Jedná se o stanovení pracovní povinnosti zákonem vymezené skupině obyvatel. Ve smlouvě je stanoveno, jakou práci budou příslušníci tábora vykonávat, ale už není jasně dáno, kde místně budou pracovat. Je zde stanovena pracovní doba nejméně 8 hodin, může být však prodloužena na 10 hodin. Tyto podmínky ovšem nebyly vždy dodržovány. Nebyla výjimkou pracovní doba až 14 hodin denně.⁵⁵ Smlouva mohla být kteroukoliv stranou s okamžitou platností vypovězena. Podmínky odstoupení od smlouvy už však nejsou stanoveny.⁵⁶

Při přidělení na krátkodobou práci, tudíž několik dní, stačilo dohodnout podmínky ústně.

⁵⁴ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*.č. NAD 378.

⁵⁵ STANĚK, Tomáš. *Tábory...*s.64.

⁵⁶ Viz Příloha č.2, Pracovní smlouva

3.4 Odsun a likvidace tábora

Podle původního plánu měla odsunová akce v celé Československé republice proběhnout ve třech etapách. V první etapě měly být odsunuty osoby zaměstnané v průmyslových podnicích, v zemědělství a lesnictví. V druhé etapě měli být do transportu zařazeni všichni zbývající Němci s výjimkou antifašistů, specialistů a osob z národnostně smíšených manželství. V poslední etapě měly být odsunuty kvalifikované pracovní síly působící v průmyslu a zemědělství.⁵⁷

Němci byli přemísťováni z pracovních a internačních táborů (v případě, že nebyli do žádného tábora umístěni tak přímo ze svých domovů) do sběrných středisek, a odtud pokračovali do odsunových táborů. Z pracovního střediska Vrahovice byli odváženi do sběrného tábora Lutín - Olšany. Odsun z Vrahovic do Lutína probíhal ve 4 etapách. Seznamy Němců určených k odsunu jsou velice nepřehledné a z důvodu častých změn v počtu a osobách lze jen těžko přesně určit, kolik osob bylo v které etapě odsunuto. Následující údaje je tedy třeba brát jako orientační. První etapa proběhla 18. června 1946. Z okresu Prostějov bylo odsunuto 30 osob, z toho 18 příslušníků pracovního střediska. Druhá etapa proběhla 12. srpna 1946. Z okresu Prostějov bylo odsunuto 65 osob, z pracovního tábora 41 osob. Třetí etapa proběhla 19. srpna 1946 a bylo odsunuto 30 osob z okresu a 10 z tábora. Dne 31. srpna bylo v táboře dle výkazu o stavu internovaných pouhých 183 osob, 30. září 1946 už jen 112 osob.⁵⁸ Ti, kteří byli vyšetřováni soudem, byli předáni do soudní vazby Okresního soudu v Prostějově. Zbytek osob, u kterých nebyly dány podmínky pro odsun – smíšená manželství, osoby českého původu - byli 1. října 1946 z tábora propuštěni. Od tohoto dne začalo pracovní středisko Vrahovice působit jako sběrné středisko a bylo zde umístěno 164 osob určených k odsunu. Jejich předáním 16. října 1946 táboru Lutín - Olšany byla činnost tábora Vrahovice ukončena.⁵⁹

Do odsunu byly zařazeny osoby německé národnosti. Osoby, které se v době ohrožení republiky přihlásily k německé národnosti nebo o ni dobrovolně požádali. NV se snažily připravovat k odsunu vždy kompletní rodinu. Mnohdy se to ovšem nedařilo, protože členové rodin byli často posláni na práci do různých míst a do odsunových středisek byli posíláni právě z místa, kde pracovali, ne z pracovního tábora.

⁵⁷ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců u Československa 1945 – 1946*. Brno:Československá akademie věd. 1991, s. 169 – 170.

⁵⁸ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*. Indiv.č. 22

⁵⁹ Tamtéž, indiv.č.22, Č.j. 287/46.

Naopak vyjmuty z odsunu byly osoby, které prokázaly, že si do 10. února 1946 podaly žádost o československé občanství a bylo jim vydáno osvědčení o národní spolehlivosti. Dále němečtí příslušníci čsl.vojenských jednotek, kterým nebylo odebráno čsl. občanství. Vyjmuti byli také němečtí manželé/manželky čsl.státních příslušníků a jejich děti, pokud si zažádali o čsl.občanství.⁶⁰

Každý odsunutý člověk měl být vybaven osobními doklady, zavazadlem vážícím maximálně 30 – 50 kg.⁶¹ NV měl každého vybavit teplým oblečením, ložním prádlem, náhradním šatstvem, obuví, příkrývkou a nejnужnějším kuchyňským nádobím. Zaopatřit Němce všemi věcmi bylo často problematické. Ze schůze NV ze dne 27. září 1946 vyplývá, že mnoho věcí chybělo. „Pro poslední odsun nedostává se celkem 100 polštářů, 150 dušen, 70 obleků pánských, 100 utěrek, 150 kapesníků, 50 ručníků, 150 prostěradel,...“ Posledním odsunem bylo vysídleno 164 osob, tudíž plně vybavených osob přímo z tábora bylo minimum, a NV musel obstarat výše zmíněné věci od známých příslušníků tábora nebo dobrovolných dárců.⁶²

Němci si mohli za potravinové lístky nakoupit potraviny na 7, někdy i 10 dní a vzít si s sebou v hotovosti maximálně 1 000 marek. Tato částka se měla uvolnit z vázaných vkladů Němců. Těm, kteří vázanými vklady nedisponovali, mohly úřady poskytnout určitou sumu ze zabavených peněz nebo kont zajištěných Němců.⁶³

Existovala také možnost dobrovolného odchodu. Dobrovolně opustit území ČSR mohly ty osoby, které měly potvrzení, že se neprovinily proti republice a že proti nim není vedeno trestní řízení nebo vyšetřování. Každá dobrovolně odcházející osoba si mohla vzít zavazadlo až do 30 kg a zásoby jídla na 7 dnů. Měli zakázáno brát s sebou kožešiny, peníze v jiné měně než v markách, písemnosti historické významu apod. Veškeré dopravní náklady spojeny s dobrovolným odchodem si hradil dotyčný sám.⁶⁴

Hlavní masa němců vysídlených z ČSR lednu až dubnu 1946 směřovala do amerického pásma v Německu. Na stejné místo směřovali i Němci z Pracovního střediska Vrahovice.⁶⁵ Sovětská zóna totiž po několik měsíců odmítala vystěhované Němce z ČSR

⁶⁰ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*.č. NAD 378, karton 1,inv.č. 3, Zpráva okresního národního výboru ze dne 18.května 1946.

⁶¹ Záleželo do které okupační zóny měl být odsunut. Sovětská 30 kg, Americká 50 kg.

⁶² ZA Opava, SoKA Prostějov, *Místní národní výbor*, zápis ze schůze 27.září 1946, č.4.

⁶³ STANĚK, Tomáš. Odsun...s. 172

⁶⁴ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*. č.NAD 378, Zpráva okresního národního výboru Prostějov, karton 1, inv.č.3, č.j.15282/III. Dne 10.11.1946

⁶⁵ Tamtéž, karton 1, inv.č. 1 Zpráva Ministerstva vnitra,č.j. 300/4818 ze dne 20. Června 1946

přijmout. Odsun do sovětského okupačního pásma začal až začátkem června 1946.⁶⁶ Podle údajů, kterými disponovali čs. představitelé byl k 30. září 1946 do Německa odsunut 1 685 226 Němců, z toho 1 076 873 osob do americké a 608 353 do sovětské zóny. Počet německého obyvatelstva, které mělo zůstat v republice se touto dobou odhadoval přibližně na 250 000 – 300 000.⁶⁷

Je všeobecně známé, že v určitých místech nedocházelo k odsunu dle směrnic Ministerstva vnitra. Násilí, hrubé zacházení, nejrůzněji excesy nebyli ničím vyjímečným, zvláště v prvních měsících odsunu. V případě tábora ve Vrahovicích jsem zmínky o násilí nenalezla. Z lékařských záznamů o úmrtí internovaných osob, či osob určených k odsunu vyplývalo, že většina zemřela „na stáří“, „srdeční zástavu“⁶⁸ apod. Jestli je to pravdivá informace nebo jen „upravená“ pravda již nelze zjistit.

Po odsunutí posledních Němců 16. října 1946 došlo k likvidaci tábora. Likvidace se týkala personálu – jeho propuštění, objektů a vybavení tábora. Dle směrnic ministerstva ze dne 19. září 1946 mělo jít hlavně o veškeré pozemky používané střediskem a budovy. Bylo třeba zjistit původní majitele, aby mohlo dojít k předání. Interiér, vybavení střediska ve Vrahovicích, byl z velké části zapůjčen. Po likvidaci byl tedy majetek navrácen původním majitelům, zbytek byl předán středisku ve Svatobořicích 4. listopadu 1946.⁶⁹ Veškeré písemnosti byly předány ONV Prostějov, odtud je převzal okresní archiv Prostějov.

⁶⁶ STANĚK, Tomáš. Odsun...s. 198

⁶⁷ Tamtéž...s. 217

⁶⁸ ZA Opava, SoKA Prostějov, fond *Pracovní středisko Vrahovice 1945-1946*, č.NAD 378, karton 8, indiv.č. 34.

⁶⁹ ŠTARHA, Ivan. *Iventář fondu Pracovní středisko Vrahovice 1945 – 1946*. č. 287, JAF 378.

4 Závěr

Už před koncem druhé světové války bylo rozhodnuto o odsunu Němců. Aby vše proběhlo co nejrychleji a nejefektivněji, bylo třeba Němce zkoncentrovat, trestně stíhat ty, kteří se dopustili protiprávního jednání, ubytovat uprchlíky a zajatce. Proto vznikly tábory, které se později začali dělit na internační, sběrné a pracovní. Tábor ve Vrahovicích byl původně táborem internačním, tedy místem, kde byli umístěny vyšetřované osoby podezřelé z trestních činů. Později se tábor přejmenoval na Pracovní středisko. Bylo třeba obnovit válkou zničené hospodářství, obnovit pozemní komunikace apod. Pracovní síly bylo nedostatek a tak bylo využito osob německé národnosti, či Čechů, podezřelých z kolaborantství. V druhé polovině srpna bylo v Pracovním středisku Vrahovice 674 osob. To byl za existenci tábora nejvyšší počet. Internovaní byli využíváni na práci přímo v táborech, jeho blízkém okolí, nebo byli posíláni pracovat pro průmyslové firmy či zemědělce do okolí Prostějova. Z peněz, které Němci dostali jako výplatu, což bylo zpravidla o 20% méně než by za stejnou práci dostali Češi, byly placeny náklady za provoz tábora - jídlo, šatstvo, dozor. Velitelem tábora byl Josef Vítek, později štržm. Kluska a nakonec tábor spravoval sám okresní výbor. V táboře byla také ošetrovna a lékař, doktor Himmel. Odsun Němců z Vrahovic do sběrného tábora Lutín – Olšany začal prvním transportem 18. června 1946 a skočil posledním transportem 16. října 1946. Celkem bylo odsunuto okolo 300 osob. Jednalo se nejen o Němce internované v Pracovním středisku, ale i Němce z celého okresu Prostějov. Tedy i ty, kteří žili mimo tábor ve svých domovech a ty, kteří byli v táboře U Sv. Anny. Tento tábor vznikl v Prostějově téměř současně s táborem ve Vrahovicích. Byly zde umístěny děti, a staré osoby. Po posledním odsunu 16. října 1946 již nemělo fungování tábora žádný význam. V druhé polovině měsíce tedy došlo k jeho likvidaci. Majetek tábora, budovy, pozemky, vybavení, byly navraceny původním vlastníkům a to, u čeho nebylo možné majitele zjistit, bylo předáno táboru ve Svatobořicích.

5 Bibliografie

1) Prameny:

- a) Zemský archiv v Opavě, Okresní archiv v Prostějově, fond Pracovní středisko Vrahovice 1945 – 1946, č. NAD 378
- b) Místní národní výbor Prostějov, zápisy schůzí 1945
- c) Místní národní výbor Prostějov, zápisy schůzí 1946

2) Literatura:

- a) STANĚK, Tomáš. *Tábory v Českých zemích 1945 – 1948*. Ostrava: Tilia, 1996. 263 s.
- b) STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*. Ostrava: Amosium servis, 1992. 111 s.
- c) STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945 – 1946*. Praha: Československá akademie věd, 1991. 536 s.
- d) JECH, Karel, KAPLAN, Karel. *Dekrety prezidenta republiky 1940 - 1945, Dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995. 1070 s.
- e) BENEŠ, Zdeněk, JANČÍK, Drahomír, KUKLÍK, Jan ml., KUBŮ, Eduard, KURAL, Václav, KVÁČEK, Robert, PAVLÍČEK, Václav, PEŠEK, Jiří, PETRÁŠ, René, RADVANOVSÝ, Zdeněk, SUCHÁNEK, Václav. *Rozumět dějinám: Vývoj česko – německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*. Pardubice: Gallery s.r.o., 2002. 304 s.

6 Přílohy

6.1 Příloha č. 1

1945, 19. Květen, Praha – Dekret prezidenta č. 5/ 1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

§ 4

Za osoby státně nespolehlivé jest považovat:

- a) osoby národnosti německé nebo maďarské,
- b) osoby, které vyvíjely činnost, směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svésti hleděly a záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty. Za takové osoby jest na příklad považovati členy Vlajky, Rodobransy, Úderných oddílů Hlinkovy gardy, vedoucí funkcionáře Spolku pro spolupráci s Němci, České ligy proti bolševismu, Kuratoria pro výchovu české mládeže, Hlinkovy slovenské lidové strany, Hlinkovy gardy, Hlinkovy mládeže, Národní odborové ústředny zaměstnanecké, Svazu zemědělství a lesnictví, Německo-slovenské společnosti a jiných fašistických organizací podobné povahy.

§ 6

Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásili k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.

6.2 Příloha č.2

- 1 -

K č.j.II-1620-15/6-45-6.

Příloha 1.

S m l o u v a .

Mezi Československou republikou, zastoupenou velitelem sběrného /internčního/ ^{x/} tábora v s jedné strany a firmou / v dalším jen podnikatel / s druhé strany byla uzavřena tato smlouva :

Par.1.

- /1/ Sběrný tábor v /v dalším jen tábor/ dává podnikateli své příslušníky tábora k dispozici, aby jich použil pro pracovní výkony na svých pracovištích.
- /2/ Přidělení příslušníků tábora provádí sám velitel tábora.
- /3/ Příslušníci tábora budou zaměstnáni těmito pracemi:

Par.2.

Podnikatel se zavazuje, že přidělené mu příslušníky tábora zaměstná odděleně od jiných pracovních sil jsoucích na svobodě, při tom pak podle možnosti v jedné pracovní skupině a na jednom pracovním místě.

Par.3.

- /1/ Odborné /technické/ řízení prací náleží podnikateli nebo jeho zástupci. Strážní orgány a příslušníci tábora musí vyhověti pracovním pokynům podnikatele, po případě jeho zástupce /stavbyvedoucího, předáka a pod./.
- /2/ Podnikatel odpovídá za organizaci práce, její odborné a úsporné provedení a včasné dokončení. Ručí také za dodržení všech stavebně-policejních a jiných předpisů, jakož i za potřebnou provozní bezpečnost.
- /3/ Podnikatel dává stavební hmoty a pracovní nářadí.

Par.4.

- /1/ Pracovní skupiny utvořené z příslušníků tábora stojí pod dozorem strážního mužstva, jež podléhá veliteli tábora.
- /2/ Dozorčí orgány podnikatele mají vyhovět všem nařízením velitele tábora nebo velitelů pracovních skupin, týkajícím se kázně a pořádku.

Par.5.

- /1/ Na počátku každého pracovního dne určí dozorčí orgány podnikatele v dohodě s veliteli pracovních skupin způsob a rozsah práce, kterou mají příslušníci tábora ve stanovené pracovní době vykonat. Pravidelná denní pracovní doba má činiti nejméně 8 hodin, může však býti na žádost podnikatelovu až na 10 hodin prodloužena.
- /2/ Podnikatel platí za smlouvenou pracovní dobu mzdu podle platných mzdových sazeb. Jednotná hodinová mzda tedy činí K Příplatky za práci konanou přes pravidelnou pracovní dobu činí % a za práci o nedělích a svátcích 50% hodinové mzdy.
- /3/ Tábor má vésti zvláštní výkaz práce a zapisovati do něj denně počet u podnikatele pracujících příslušníků tábora i počet odpracovaných hodin. Jedno vyhotovení výkazu o práci se zašle každý měsíc podnikateli s vyúčtováním pracovní mzdy i se složenkou.
- /4/ Podnikatel se zavazuje vypočtenou náhradu za práci příslušníků tábora vyplatiti do 14 dnů na poštovní šekový účet čís. *A-100-15* /okresního národního výboru v *státního úřadu*, úřadu národní bezpečnosti v *okresního úřadu*^{x/} . Neučiní-li tak, budou mu účtovány 5% úroky z prodlení, pracovní síly až do zaplacení účty odňaty a pohledávka vymáhána pořadem práva.

Par.6.

Pracovní oděv a obuv bude příslušníkům tábora dodána tábořem samým /podnikatelem za náhradu ve výši K za den a 1 příslušníka tábora, která bude podnikateli zaplácena správou tábora v měsíčních lhůtách pozadu. ^{x/}

